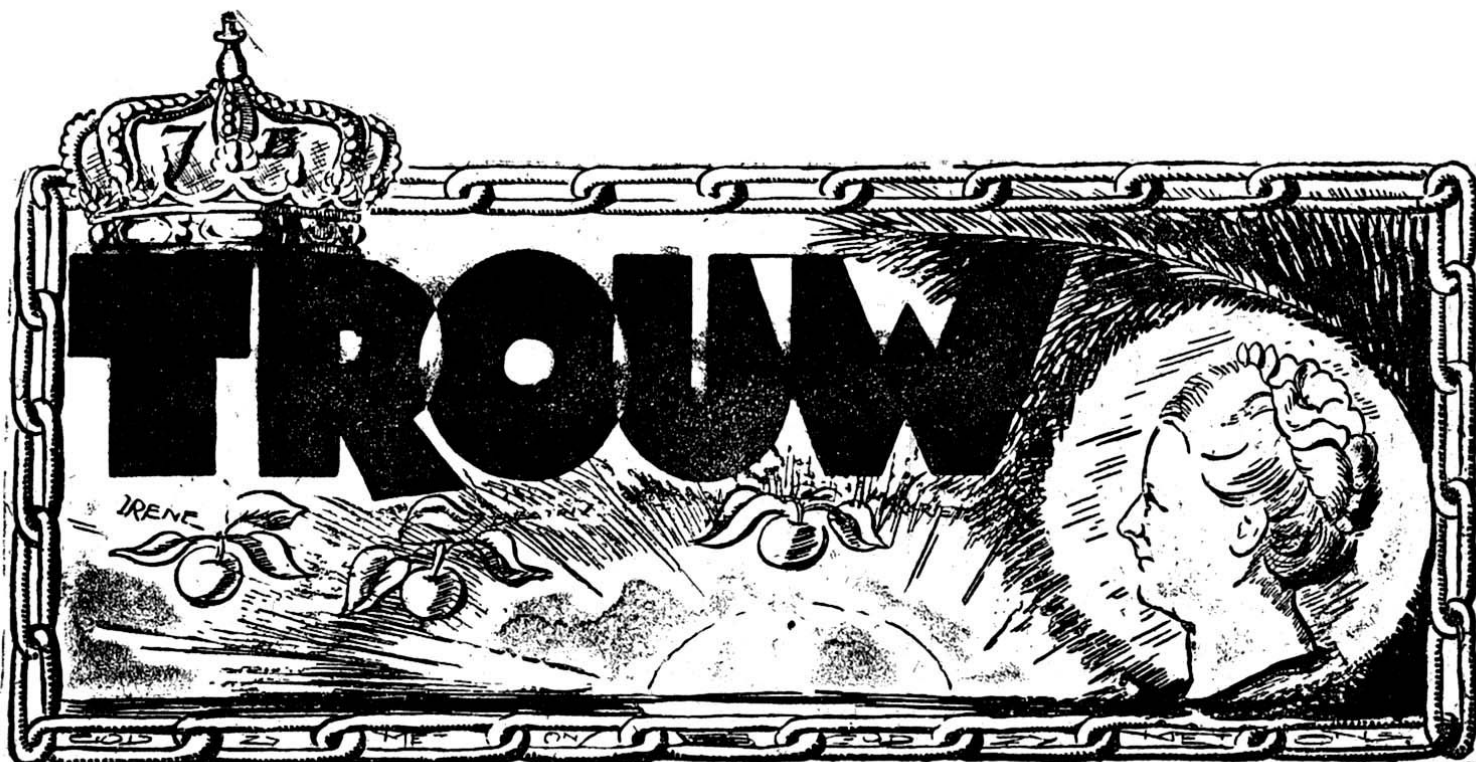

TWEEDÉ JAARGANG
No. 5

Ja, zij zullen
Zich vervullen
Deze tijden van geluk,

Deez' ellenden
Gaan volenden
En verpletterd wordt het juk.

MIDDEN
MEI

Landgenooten,

Reeds dikwijls heb ik mij door de radio tot U gericht, en nu ik in deze buitengewone tijden de gelegenheid krijg met U in contact te treden, door middel van de geheime pers, wil ik dat buitengewone middel niet ongebruikt laten, want alles wat tot versterking van onze eenheid kan dienen moet worden gebruikt.

Ik zie hoe gij in deze moeilijke dagen leeft en strijdt uit de woorden van Uw dappere ondergrondse pers en uit andere documenten, maar nog beter kan ik U volgen door het levend woord waarmee de overgekomen Engelandvaarders getuigen van Uw lijden en Uw strijden, van de hoop die in U leeft; maar bovenal getuigen zij van Uw onwrikbaar geloof in de overwinning dat Uw moed en Uw wilskracht om in voorspoed en tegenspoed vol te houden, schraagt en draagt. Weet dat gij daarbij niet alleen staat. Wij strijden schouder aan schouder voor dezelfde zaak, de zaak der waarheid en gerechtigheid, de zaak der bevrijding, strijden voor het frissche jonge Nederland dat moet voortkomen uit dezen oorlog, waarvan gij thans de ellende en het lijden gevoelt, maar dat eens met Gods hulp zal komen.

W. M. Luning

IN MEMORIAM.

Van tijd tot tijd melden de dagbladen de namen van enkele frontstrijders uit ons groote verzetsleger, die door het vuurpeloton van den vijand zijn neergeveld. Wij allen weten, dat er meer executies plaats hebben, dan in de couranten worden gepubliceerd.

Op 14 April 1944 vonden acht dappere jongens aldus den dood. Hun houding was een kloekmoedig geloofsgetuigenis. Zij is typeerend voor de verzetsgroep, waartoe deze jonge menschen behoorden en wij willen hun nagedachtenis op deze plaats met eerbied gedenken. En in hen eeren wij allen, wier namen thans nog ongenoemd blijven, maar die staan opgeteekend in het geschiedboek van dezen tijd als de jeugdige helden, die het hoogste offer, dat van hen werd gevraagd, blijmoedig voor de vaderlandsche zaak hebben gebracht.

Het proces van de z.g. Meppeler groep had te Den Haag plaats. De jongens wisten van te voren, dat zij binnen 24 uur na de uitspraak gefusilleerd zouden worden. De luikjes van hun cellen bleven open en den heelen nacht bleef het licht branden. In dezen nacht konden zij nog een laatsten brief naar huis schrijven.

In den voornacht begonnen ze te zingen: „Een vaste burcht is onze God”. Eerst zacht, totdat anderen ermee instemden en toen ze eindelijk kwamen bij: „Delf vrouw en kind'ren 't graf, neem goed en bloed ons af”, klonk het luid door de gevangenis, alsof ze reeds juichten voor den troon van God. Een golf van ontroering ging er door de gevangenis.

Samen hebben ze daarna luid, zoodat anderen het konden hooren, nog gelezen Psalm 42, 91 en waarschijnlijk 118. Bijna den geheelen nacht hebben ze elkaar gesticht met Psalmen en liederen, zooals: „De Heer is mijn herder”, „Ga niet alleen door 't leven”, „Daar juicht een toon”, „k Wil U, o God, mijn dank betalen”.

Tegen den morgen hebben ze gebeden en het was voor de andere gevangenen alsof ze al thuis waren bij hun Heer en Heiland. Het was overweldigend zooveel stervensgenade als deze jonge mannen ontvingen. Zij, die het hoorden, besloten wat het beteekent, alles van Jezus te verwachten.

De Duitschers lieten hen begaan. Tegen den morgen werden ze gehaald. Naar het voorbeeld van den heiligen apostel Paulus en Silas in de gevangenis brachten ze den laatsten nacht van hun jonge leven met gezang door. Vol moed en diep geloofsvertrouwen zijn ze het betere, hemelsche vaderland binnengegaan.

Zoo stierven onze jongens, door den vijand verguisd als opvoerlingen en terroristen, door ons volk geëerd als helden en martelaren, wier bloed niet tevergeefs gevloeid zal hebben voor de zaak van vrijheid en recht.

UW WIL GESCHIED, GELIJK IN DEN HEMEL

ALZOO OOK OP DE AARDE....

Geef, Vader, dat wij — als engelen bereid —
Uw wil volbrengen met noesten vlijt.
Geef dat we U ter beschikking staan,
En ijverig in Uw wegen gaan.

Uw wil, die niet slechts „berusten” vraagt,
Maar ons van uur tot uur opjaagt,
Ons roept en richt, ons drijft en spoedt,
De inzet vergt van ons hartebloed.

Verlos ons van ons traag gemak;
Bevrijd ons van het zat geplak
Aan huis en haard, aan geld en goed,
Aan liefd' en lust, aan lijf en bloed.

En zend ons zonder male heen
Om U te dienen, U alleen.
Opdat we U ter beschikking staan,
En ijverig in Uw wegen gaan.

HET BOEK IN DEZEN TIJD.

Er is in deze oorlogsjaren een steeds groeiende leeshonger op te merken bij het Nederlandsche volk.

Dat is heel natuurlijk.

De menschen kunnen niet meer uitgaan zooals vroeger, ze hebben geen radio meer, en hoe grooter de spanning wordt, hoe meer de neiging naar voren komt, om voor enkele uren de werkelijkheid met haar moeiten en zorgen te ontvluchten en „onder te duiken” in de droomwereld van het boek.

Daar is niets tegen te zeggen.

De leesalen en bibliotheken maakten goede zaken; zagen

het aantal uitleeningen stijgen tot enkele malen het normale aantal. De zolders van de uitgeverijen, die vóór den oorlog kraakten van de onverkochte en deels onverkoopbare literaire producten, raakten leeg. De boekhandelaars hadden tenslotte niets meer op de planken, heel hun voorraad was verhandeld.

Maar de kooplust van de menschen hield bij de leegte planken niet op. Zij bleven vragen om boeken. En zij deden dat nog maar al te dikwijls op de wijze, waarop de groote massa van het Nederlandsche publiek steeds boeken heeft gekocht: op aanbeveling van den boekhandelaar, zonder al te veel te letten op den naam van schrijver en uitgever. Als 't maar mooi was. En mooi was dan identiek met spannend, interessant.

Toen gebeurden er ontstellende dingen.

Sommige boekhandelaars vergaten hun opvoedende taak en verkochten de grootste prullen. Zelfs de producten van de nieuwe Nazi-uitgeverijen (De Schouw, Oceanus, Opbouw) werden niet zelden door hen verhandeld.

Uitgevers aanvaardden elke copie, die zij maar konden bemachtigen en deels onder het argument, dat zij hun best deden, om hun personeel aan het werk te houden, liepen zij den drempe van het Departement van Volksvoorlichting plat, om toch maar toestemming te krijgen voor het uitgeven van een paar boeken.

En helaas waren er schrijvers — ook enkele Christelijke schrijvers — die uit moeilijk te vergeven angst of moedeloosheid, of omdat zij nu hun kans zagen, zich aansloten bij de Kultuurkamer, en dan ook al spoedig hun werk uitgegeven zagen en na enkele weken totaal uitverkocht.

Want het publiek kocht alles en het koopt nog alles. Men krijgt soms den indruk, dat het zijn geld in boeken wil beleggen, — ofschoon er financieel gezien geen slechtere belegging mogelijk is. En het gilde der zwarte handelaars vult zijn boekenkasten, om zich daardoor een air van beschaving te verwerven. Een van de heeren belde onlangs een boekhandelaar op, om te zeggen, dat hij nog drie meter boeken te kort kwam en dat hij de voorkeur gaf aan roode en gele bandjes. Ik kan u de verzekering geven, dat hij waar gekregen heeft voor zijn geld!

Laten we het eens en voorgoed vaststellen: *alles*, wat er in dezen tijd verschijnt aan *nieuwe* boeken van Nederlandsche auteurs (dus alleen herdrukken van het werk van reeds gestorven schrijvers uitgezonderd) en *alles*, wat er nog aan nieuwe boeken verschijnen zal, zoolang de Duitschers en hun handlangers op het Departement zetelen, is *fout*.

Het is het werk van Nazi's en Duitschgezinden, in elk geval van leden van de Nazi-kultuurkamer, van menschen dus, die geen besef hebben van hun vaderlandsche roeping. Die den vijand in de kaart hebben gespeeld, doordat ze door hun aansluiting den strijd voor hun voet-bij-stuk-houdende collega's moeilijker hebben gemaakt.

Hun werk moet geweerd worden en in de toekomst zullen deze menschen met naam en toenaam gesignaleerd worden voor het Nederlandsche publiek. Indien ooit, dan is straks de oprichting van een soort schrijversgilde wenschelijk, om al deze slappe, karakterlooze elementen, die ook dan *nog* zullen trachten ons volk met hun futloze producten op te voeden, uit te sluiten.

O, ik weet het wel, de heeren hebben vele en schoönklinkende verontschuldigen en als men ze wil gelooven zijn ze o, zulke goede vaderlanders! Er zijn er zelfs, die prijzen hebben aanvaard van de verradersklik in Den Haag en die zich toch goede vaderlanders believen te noemen. Maar kijk, ze stonden al zoo gevaarlijk, zie je, en ze konden de bijverdienste niet goed missen in dezen tijd, ze moesten toch ook werken zoolang het dag was, en ze konden toch lid worden en het blijven, zoolang niets gevraagd werd, wat tegen hun geweten inging....

We laten het aan u over, om deze argumenten te ontzenuwen. U zult het er niet moeilijk mee hebben.

Tot uw troost kunnen we u zeggen: u zoudt uw hoofd schudden, als u de heeren op een rijtje zag staan. Want het is gelukkig maar een armelijk zaakje van tweede en zooveelste-rangslieden.

De besten van onze Nederlandsche auteurs zwijgen in dezen tijd. Ze hebben de lier tijdelijk aan de wilgen gehangen. Wat natuurlijk niet wil zeggen, dat ze stil zitten!

Straks, in een vrij Nederland, zullen zij weer hun stem laten hooren. Als ze niet meer het woord behoeven te vragen aan een stel cultuurlooze Nazi-bandieten.

Wacht daarom nog een poosje met het koopen van boeken. Er zijn betere dingen op komst. Later smijt u deze prullen toch uit de kast.

Laat de boekhandelaars er mee zitten.

Laat de uitgevers er een strop aan hebben.

Of laat de oorlogswinstmakers er gelukkig mee zijn!

STAATSBESTUUR BIJ DEN OMMEKEER. DE TOEKOMSTIGE WERELDDORDE.

Het militair gezag.

Onze regeering is den laatsten tijd bezig geweest met het be-
ramen van allerlei besluiten, die betrekking hebben op beleid en
bestuur bij en na de ontruiming van ons land door den vijand.
Zij heeft daarvan ook het een en ander gepubliceerd. Wat de
regeering besloten heeft is in de finesses niet allemaal meege-
deeld en voorzoover het meegedeeld is, is het soms expresselijk
vaag gehouden. Begrijpelijk. De regeering kan zich door den
vijand niet in de kaart laten kijken. Daarom moeten wij ook
hetgeen ons meegedeeld is niet gaan zitten ontleden alsof wij
wetsteksten voor ons hebben waar het heele systeem met foto-
grafische nauwkeurigheid in opgeteekend staat.

De regeering heeft ons een algemeen beeld geschetst van wat
zij zich bij den omkeer voorstelt. Het is goed dat wij ons van
dat beeld een voorstelling trachten te maken en het in ons ge-
heugen prenten.

Het eerste punt is dit: Het door de Duitschers ontruimde
Nederlandsche gebied komt onmiddellijk te verkeerren onder het
gezag van de Nederlandsche regeering thans te Londen zete-
lende. Dit ontruimde gebied komt automatisch te verkeerren in
een bijzonderen staat van beleg. De regeering heeft daartoe een
militair gezag ingesteld en daaraan de bevoegdheden toegekend
noodig voor herstel en handhaving van de in- en uitwendige
veiligheid en voor het verband met de bondgenooten. De verant-
woordelijkheid voor, de controle op en het leiding geven aan
het militair gezag blijven bij de regeering, die tegelijk met het
militair gezag in Nederland aanwezig of vertegenwoordigd zal
zijn. Het gecorrigeerde burgerlijk bestuursapparaat zal daarnaast
werkzaam zijn. Het is op het terrein van de bevoegdheden van
het militair gezag aan dit laatste ondergeschikt.

Het burgerlijk bestuur.

Het vraagstuk van het burgerlijk bestuur bij den ommekeer
is een veel ingewikkelder probleem dan dat van het militair ge-
zag. Dit laatste is een nieuw te scheppen betrekkelijk klein —
enkele honderden personen tellend — organisme. De regeering
heeft het, om zoo te zeggen, heelemaal in de hand. Het burger-
lijk bestuur daarentegen is een bij den ommekeer bestaand
apparaat, dat naast goede, ook minder goede en slechte, ja zeer
slechte personen bevat. Het is groot van omvang en bevat tien-
duizenden ambtenaren.

Het groote punt waar het om draait is: Zal dit apparaat bij
den ommekeer kunnen functionneeren? Gelukt dit, dan is te
verwachten dat wij chaotische toestanden de baas kunnen wor-
den. Gelukt dit niet, dan beteekent dat op zich zelf al voor Ne-
derland de chaos.

Men gevoelt dat het militair apparaat dit burgerlijk bestuur
nooit kan vervangen. Integendeel: de hoofdtak van het militair
gezag zal zijn gelijk ook uit de mededeeling uit Londen blijkt,
dit burgerlijk bestuur, zoo spoedig mogelijk normaal te doen
functionneeren of weder tot stand te brengen.

In twee opzichten kan er bij het burgerlijk bestuur bij den
ommekeer een leemte zijn. In de eerste plaats doordat de vijand
mogelijk groote gedeelten van het personeel met zich mee voert.
De regeering heeft bv. onze politie reeds gewaarschuwd dat
het waarschijnlijk is dat de Duitschers haar zullen meenemen, ge-
lijk ook in Zuid-Italië het geval was. Wij kunnen ons voorstellen
dat zij hetzelfde willen doen met de commissarissen, de burge-
meesters en oud-burgemeesters en met de hoofdamtbanen van
provinciale griffie's en departementen. In het algemeen met
mensen, die voor dergelijke functies geschikt zijn.

In de tweede plaats zal er een leemte in het burgerlijk be-
stuur zijn doordat tal van functionarissen van nu, bij den omme-
keer niet meer zullen mogen functionneeren. Dat zijn natuurlijk
allereerst de N.S.B.-ers — die verdwijnen trouwens vanzelf —
maar vervolgens ook die personen die door hun onvaderlands-
lievend gedrag tijdens de bezetting bij den ommekeer onwaardig
of ongeschikt zullen zijn voor hun functie. Dat alles zal uitge-
zocht moeten worden. De regeering heeft daarbij drie maat-
regelen in aanmerking genomen. Ten eerste: onmiddellijk ont-
slag indien men actief 's vijands belangen heeft gediend; ten
tweede: schorsing ingeval van redelijke grond van verdenking;
ten derde: tijdelijke staking van de uitoefening zijner functie
door dien ambtenaar jegens wien ook maar de geringste twijfel
bestaat.

Het spreekt vanzelf dat dit alles voor tienduizenden ambte-
naren niet een, twee, drie uitgezocht is. Waar het om te begin-
nen op aankomt is dat de schakelen, waar het bestuur op
draait, in orde zijn. Dat zijn de Commissarissen der Koningin
met een kleine staf en de burgemeesters, alsmede de leiding
van het rijkspolitie-apparaat. Hier moeten de rechte menschen
op de rechte plaatsen zitten. Dat moet van de eerste dag af in

orde zijn. Dat heeft de regeering ook begrepen. Voor den omme-
keer moet geregeld zijn wie burgemeester, wie commissaris is.
Bij den ommekeer moet dat onmiddellijk blijken voor allen, die
het aangaat. Als wij Radio Oranje goed begrepen hebben, dan
zou zulks inderdaad geregeld zijn. Dit beteekent dat alle parti-
culiere initiatief hier uitgeschakeld is, hetwelk van groot belang
is. Wij hopen dat de zaak nu ook goed geregeld is.

De volksinvloed.

Het moeilijkste punt, moeilijker dan het militair gezag, moei-
lijker ook dan het burgerlijk bestuur is de verzekering van een
rechtmatigen volksinvloed bij het overheidsbeleid in staat, pro-
vincie en gemeente.

Dat vraagstuk schijnt ons niet actueel speciaal met het oog
op de handhaving van de openbare orde, wat ten slotte nummer
één is, maar wel ten aanzien van het nemen van de andere
maatregelen van overheidsbeleid.

Door de radio is daarover ongeveer het volgende gezegd: „Ver-
kiezingen kunnen er de eerste anderhalf jaar niet worden ge-
houden. Zoolang kan echter met de instelling van een vertegen-
woordigend lichaam niet worden gewacht. Dat moet er integen-
deel spoedig komen. Er zijn dan drie instanties waarvoor de
juiste menschen moeten worden aangewezen: 1e de gemeente-
besturen; 2e de provinciale besturen; 3e het vertegenwoordigend
lichaam. Een bevredigende oplossing heeft de regeering veel
hoofdbrekens gekost. Aan elk stelsel kleven onjuistheden en be-
zwaren en misschien wel onrechtvaardigheden. Tegen ieder stel-
sel kan wat worden ingebracht en dat zal ook wel het geval zijn
met het systeem, dat zich nu in regeeringskringen aan het kristal-
liseeren is, nadat vroeger reeds verscheidene constructies waren
opgesteld en uitgewerkt, die ten slotte weer werden verworpen.
De gedachten gaan op het oogenblik in deze richting dat in de
bestuursorganen komen, zoowel menschen, die vóór 1940 geacht
werden het vertrouwen der bevolking te bezitten, en tijdens de
bezetting dat vertrouwen waardig zijn gebleken, als ook land-
genooten, die de laatste vier jaren naar voren zijn gekomen en
zich bij het verzet tegen de onderdrukkers hebben onderscheiden.
M.a.w. we zouden dan een combinatie krijgen van het oude, dat
betrouwbaar bleek, met het nieuwe, dat zich als stuwende, va-
derlandslievende kracht in de ure des gevaars aandiende.”

De volksvertegenwoordiging.

Wij staan hier voor een moeilijk vraagstuk. De zittingstermijn
van de oude Raden, Staten en Kamers is verstreken. Wij beper-
ken ons nu maar tot de Kamers. Zij bevatten onvaderlands-
lievende elementen, die verdwijnen bij den ommekeer. Zij bevat-
ten ook een aantal personen, wier moreel gezag tot nul is ge-
daald, door hun slappe meegaande houding jegens den bezet-
ter, terwijl anderen niets deden en zich teruggetrokken hebben
op het oogenblik dat zij leiding behoorden te geven. Daar staat
tegenover dat deze instellingen ook menschen bevatten, die zich
uistekend gedragen hebben, terwijl er ook leden zijn, die door
een voortdurende gevangenschap niet in de gelegenheid waren
leiding te geven.

Wanneer deze Kamers, alleen ontdaan van landverraders, en
niet verder aangevuld, tijdelijk zouden terugkeeren, heeft men
een regeling, die zeer velen onbevredigend voorkomt. Wij zul-
len dan ook verscheidene menschen terugzien, die het beste aan
de vergetelheid waren prijsgegeven. Wij krijgen dan ook een
lichaam dat sommige menschen niet bevat, die velen daar juist
zouden willen zien.

Deze bezwaren zijn naar onze meening juist.

Maar wat zijn de andere mogelijkheden?

Een aanvulling van de Kamers met door de regeering be-
noemde leden of de instelling van een nieuw vertegenwoordigend
lichaam welks leden door de regeering worden benoemd.

Bij het eerste blijven wij toch ook nog zitten met de menschen
die wij niet terug willen zien, vanwege hun slapheid. Het is dus
een denaturatie van een constitutioneel lichaam, die niet eens
aan het gestelde doel beantwoordt.

Blijft over het tweede. Onze bezwaren hiertegen zijn tweeër-
lei. In de eerste plaats moet men zich, naar onze meening, bij
den ommekeer, zooveel mogelijk op constitutioneele basis stel-
len. Dat beteekent: Zoo weinig mogelijk noodrecht. Zooveel mo-
gelijk en zoo dicht mogelijk aansluiten aan ons constitutioneele
recht en onze constitutioneele instellingen. Een door de Kroon
benoemde vertegenwoordiging beteekent een veel verder strek-
kend gebruik van noodrecht dan een continuatie van de zittings-
termijn van de Kamer.

In de tweede plaats: Een door de Kroon benoemde vertegen-
woordiging is geen volksvertegenwoordiging. Ook al roept het
heele volk hoera als het de samenstelling hoort. Want het volk
draagt geen verantwoordelijkheid voor de samenstelling. Daar-
om beteekent zulk een vertegenwoordiging een gevaar voor de
positie van de Kroon.

Want wij krijgen het eerste jaar na den oorlog een van de allermoeilijkste jaren uit onze staatkundige geschiedenis. Een overstelpende reeks van de moeilijkste beslissingen zullen moeten worden genomen. Dit zal hoe men ook regeert, onherroepelijk tot gevolg hebben veel critiek en ontevredenheid. Bij het stelsel van een door de Kroon benoemde vertegenwoordiging zal al die critiek neerkomen op de Kroon, die immers de regeering is en de vertegenwoordiging *benoemd* heeft. Is het nu niet beter zich te verzekeren van een constitutioneel orgaan, voor welks samenstelling het volk ten slotte wel de verantwoordelijkheid draagt, althans voor welks samenstelling de Kroon niet de verantwoordelijkheid draagt, waarop critiek en ontevredenheid kunnen afreageen? Dat zijn ten slotte de oude Kamers.

Niets schijnt ons dan ook zoo gevaarlijk als te zeggen: H.M. de Koningin is zoo wijs en verstandig. Laat de samenstelling van een volksvertegenwoordiging maar gerust aan Hare Majesteit over. Het is bovendien een *onmogelijke* taak om een vertegenwoordigend lichaam goed samen te stellen bij den ommekeer. Men zal geen goed overzicht kunnen krijgen bij den ommekeer van wat er leeft in het volk in politiek opzicht. De publieke opinie uit zich, wat dat betreft, nog veel te fragmentarisch.

Het goede oude en het goede nieuwe.

Toch moet ook aan de combinatie, die de regeering op het oog heeft, gelegenheid gegeven worden tot haar recht te komen. De combinatie van het goede van vóór '40 dat goed bleef en het goede van na '40 dat op kwam.

Men zou dan die combinatie echter niet moeten zoeken onder te brengen aan den kant van de volksvertegenwoordiging maar aan den kant van de regeering. De regeering dient zich te omringen met adviseurs. De regeering stichtte zoo noodig tijdelijk een groot adviescollege waarin die beide elementen ruimschoots vertegenwoordigd zijn en late zich bij de voorbereiding van alle belangrijke beslissingen daardoor voorlichten. Men geve ook aan de adviseurs van dit college de noodige publiciteit opdat ons volk zie wat er gebeurt. Men kan zulk een advies-college ook telkens gemakkelijk aanvullen en wijzigen naar behoefte. Dat kan men toch niet een volksvertegenwoordiging niet gaan doen? De groote betekenis van deze voorslag is dat de beginselen van ons constitutioneel recht er niet door aangetast worden.

Wij hebben over deze zaak geschreven, in het volle besef van de waarheid van wat de spreker van Radio Oranje opmerkte, dat aan elke oplossing bezwaren en gebreken kleven. Wij hebben voor de gebreken van al deze „oplossingen” oog.

Het belangrijkste punt is echter o.i. dit: Wij moeten die oplossing hebben die tot het herstel van goede constitutionele verhoudingen het meeste bijdraagt. Daarbij moet zooveel mogelijk rekening gehouden worden met de behoeften van ons volk in politiek-psychologisch opzicht.

DE TOEKOMSTIGE WERELDORDE.

Het einde van deze bange jaren van verschrikking nadert. Zoo God wil, zal het binnen afzienbaren tijd vrede zijn.

Wij moeten ons daarom nu reeds instellen op na-oorlogse toestanden en verhoudingen, niet alleen wat ons nationale leven betreft, maar ook wat de internationale wereld aangaat.

Het resultaat van dezen wereldoorlog, zooals trouwens van elken oorlog van grooten omvang, is een wereldchaos. De groote schuldige is Duitsland, dat door zijn imperialistisch streven en agressieve daden den oorlog heeft ontketend. Na den oorlog wacht den overwinnaars daarom een driedubbele taak. Ten eerste de liquidatie van den oorlog, waarbij enerzijds herstel van onrecht en anderzijds bestraffing van Duitsland en zijn mede-schuldigen (bondgenooten en vazalstaten) de leidraad moeten vormen.

Ten tweede moet orde worden geschapen in den chaos op politiek, economisch en finantieel gebied. Ook aan deze tweede taak wordt in Engeland reeds hard gewerkt en tal van afspraken en verdragen worden nu al gemaakt om straks de verwarving op te vangen en het internationaal verkeer zoo spoedig mogelijk in rechte banen te leiden.

Ten derde behoort reeds nu aandacht te worden geschonken aan den opbouw van een *vredezame internationale samenleving*, die op rechtshandhaving berust.

Over dit derde punt willen wij nog enkele opmerkingen maken. Toen na den vorigen wereldoorlog de Volkenbond als sequel van de vredesverdragen in het leven werd geroepen, sproot dit voort uit het verlangen in de toekomst een herhaling van een dergelijke wereldverwoesting te voorkomen.

Dezelfde gedachte leeft thans in veler hart.

Toch zou in 1919 de Volkenbond er waarschijnlijk niet zijn gekomen, indien niet Wilson met de taai hardnekkigheid van een foxterrier aan dit punt had vastgehouden. Een der oorzaken van de mislukking van den Volkenbond is echter juist het feit,

dat hij in zijn ontstaan was vastgekoppeld aan de vredesverdragen. Zulk een fout kan thans worden voorkomen door den wederopbouw van normale internationale verhoudingen los te maken van de noodzakelijke oorlogsliquidatie. Daardoor kan dan tevens worden vermeden, dat een toekomstige vredes- en rechtorganisatie opnieuw zou worden gefundeerd op de wankelende basis der momenteele oorlogsmoeheid.

Natuurlijk is het juist, dat wij alles in het werk dienen te stellen om een zoodanige inter-statelijke samenleving te verwzenlijken, dat enerzijds de wereld niet opnieuw het slachtoffer wordt van militarisme en imperialisme en dat anderzijds een lokaal conflict niet tot een wereldbrand kan uitslaan. Doch dit streven behoort niet het uitvloeisel te zijn van een bepaalde stemming of oorlogsreactie, doch dient te berusten op de innerlijke overtuiging, dat oorlogen vermeden moeten worden, omdat God wil, dat de menschen in vrede met elkaar zullen leven.

De oorlog is een gevolg van de zonde, en hij brengt in zijn consequenties velerlei ongerechtigheden met zich mee. Daarom dient de oorlog te worden bestreden met alle kracht en met alle middelen, waarover men beschikt. Indien de Christenheid in den loop der eeuwen dit beter had begrepen en er naar gehandeld had, zou de oorlog een kwade kans hebben gemaakt. Indien slechts een deel der energie, die werd besteed aan de voorbereiding van den aanvalsoorlog, zooals Duitschland dien opzettelijk heeft gewild, doelbewust gebruikt zou zijn in dienst van den vrede, dan zou de balans niet zoo gemakkelijk ten gunste van al dit noodeloos en wrede geweld zijn doorgeslagen.

Boisot zegt in zijn bekende brochure, dat ons volk den vrede wil. Dit is maar ten deele waar. Zeker, ons volk wil den vrede als *negatief* ideaal. Het heeft een afschuw van den oorlog. Maar van een positief zoeken van den vrede, van een werken en streven in die richting en van een bereidheid om daarvoor desnoods offers te brengen, is in het verleden weinig gebleken. Zoolang wij maar niet behoeften te vechten en niet meer dan zijdelings de narigheden van den oorlog gevoelden, was het ons best naar den zin. Slechts een kleine groep onder ons volk had besef van verantwoordelijkheid in dezen, de groote massa geloofde het wel.

Dit moet anders worden. Er is wel kans op, dat het anders wordt, omdat deze vreeselijke jaren ons opgeschrikt en ons geleerd hebben, dat wij er om de ligging van ons land hier en in Azië in verband met den aard en omvang van den modernen oorlog nooit meer buiten kunnen blijven. Ons welbegrepen eigenbelang zal ons dringen met de vragen van oorlog en vrede meer ernst te maken dan voorheen.

Toch is het ideaal van de handhaving van den vrede niet het hoogste. Wil een toekomstige wereldomvattende organisatie als vredesinstrument kans van slagen hebben dan zal zij in de eerste plaats een instrument moeten zijn tot handhaving van het recht.

In de rangorde der ideële waarden staat het recht boven den vrede. Wij hebben dat in deze jaren door bittere ervaring geleerd. Het zwaarste wat wij te verduren hebben is het gruwelijke onrecht, dat ons werd aangedaan door dezen verraderlijken inval van 10 Mei 1940 op ons grondgebied en dat in allerlei vormen en op allerlei wijzen ons dagelijks opnieuw wordt toegebracht.

Daartegenover „den vrede te bewaren”, d.w.z. ons er lijdelijk aan te onderwerpen, zou niet alleen de schandelijkste oneer betekenen, maar het zou tevens ontrouw zijn tegenover God, die van ons vraagt, dat wij de gerechtigheid zullen betrachten en het recht zullen dienen, zooveel als in ons vermogen is.

Zoo kan de rechtskrenking ons er toe dwingen den vrede te breken. In het individueele leven en in het nationaal bestaan kan dit plicht zijn, maar niet minder geldt dit voor de internationale samenleving.

Nu hebben wij in deze jaren ook ondervonden dat het rechtsbewustzijn bij velen onder ons nog zoo weinig is ontwikkeld, dat het eerst dan gaat werken, indien het hun zelf raakt, indien *hun eigen recht* wordt geschonden. Te weinig is het besef levendig dat het recht een objectieve waarde is, waarvoor het waard is te strijden en zelfs het leven te laten. Een mensch, een Christen moet in een rechteloze maatschappij niet rustig kunnen en willen leven.

Rechtskrenking is in wezen een aanfluiting van de geboden Gods en eischt om die reden ons verzet. Daarom is het verzet in deze jaren een uitvloeisel van onze Christenplicht.

Vormt in het nationale leven het recht de onmisbare basis voor een rustige, ordelijke samenleving, in het volkerenverkeer zullen ook eerst dan rust en vrede hun intrede kunnen doen, indien er waarborgen geschapen worden voor de onderlinge handhaving van het recht. De fraaiste verdragen en de roerendste afspraken zullen echter ook thans weer zeker falen, indien niet onder de volken het besef ontwaakt, dat het onrecht anderen, ook andere staten, aangedaan hun mede raakt en dat zij daarvoor mede verantwoordelijk zijn.

BINNENLANDSCHE KRONIEK

De tiende Mei.

Weer heeft zich een jaar van oorlogs- en bezettingsellende, een jaar van strijd en van onderdrukking voltrokken. En wij zijn nu het vijfde jaar ingegaan. Evenwel, wij tellen thans de tijden van onzen rampspoed niet meer met jaren. Wij leven nu in de verwachting en onder de beklemming van den beslissenden eindstrijd. Wij hopen en bidden dat de dagen van onzen druk verkort-mogen worden, maar bovenal, dat wij trouw mogen blijven in het vervullen van onzen plicht en in het voldoen aan onze roeping bij het plegen van verzet. Daarom mag geen moeheid ons bekruipt en geen defaitisme, door den zenuwenoorlog verwekt, ons beheerschen. Pantseren wij ons ook tegen de vrees, die de bezetter ons wil aanjagen door intimidatie en terreur. Wij zullen er niet veel aan kunnen doen als de vijand of het oorlogsgeweld van ons land een puinhoop maakt. Wij moeten en kunnen verhinderen dat hij van ons volk een ruïne maakt. De puinhoopen van ons land zullen wij kunnen herbouwen met Gods hulp. Een ingestort volk daarentegen beteekent een verloren oorlog. Moge het zoo zijn dat, als straks de kruitdamp optrekt, een volk weliswaar zwart van dienstbaarheid, maar in zijn kern trouw en ongebroken, aan zijn Vorstin de hand reikt.

Helpt nu uzelf, zoo helpt u God
Uit der tyrannen band en slot
Benauwde Nederlanden!

Het bombardement van Kleykamp.

Bij het bombardement van het gebouw „Kleykamp”, tegenover het Vredespaleis te Den Haag, op 11 April j.l., kwamen van de plm. 100 menschen, die zich in het gebouw bevonden, er 57 om het leven en werden er 25 zwaar gewond.

Het gebouw bevatte de geheele administratie van het Centraal Bevolkingsregister van Nederland, waartoe het beruchte persoonsbewijsregister van alle mannen en vrouwen van 15 jaar en ouder met hun foto's en vingerafdrukken. Deze verzameling is voor een aanmerkelijk deel verloren gegaan te schatten op plm. 40 procent.

Verder werden geheel verwoest:

- 1e. het centrale bevolkingsregister van personen, die zonder bekende woonplaats zijn of naar het buitenland zijn vertrokken;
- 2e. het centrale bevolkingsregister voor schippers en rijdende en zwervende bevolking (woonwagenbewoners);
- 3e. alle correspondentie met gemeenten (over kwestieuze punten met gemeenten waarvan de ambtenaren zijn ondergedoken enz., enz.);
- 4e. alle controlerapporten over alle gemeenten;
- 5e. de registratie van alle Joden met hun aanmeldingsformulieren.

Schoolbesturen: Sta pall!

Sinds eenigen tijd plegen de Duitschers ook scholieren op te roepen voor graafwerk aan de versterkingen, welke zij bezig zijn op te werpen tegen een mogelijken aanval van de legers van onze bondgenooten (en eventueel ook onze eigen menschen). Reeds meermalen werd aan directeurs van middelbare en kweekscholen gevraagd om de leerlingenlijst. Voorzover ons bekend, is dat tot nog toe steeds geweigerd. In Middelburg is het niet gelukt, in Den Haag is het niet gelukt.

Maar in Haarlem is het wel gelukt. Aanvankelijk werden ook daar de lijsten geweigerd, maar toen de Duitschers er toe overgingen enkele personen op te pakken; o.a. den rector van het Christelijk lyceum, heeft men ijlings toegegeven. Voor dit toegeven is het bestuur van het lyceum ten volle verantwoordelijk. En dat een bestuur, waarin b.v. een voormalig voorman als Mr. Bruch, zitting heeft.

Is het maar niet beter als zoo'n bestuur aftreedt? Vooral ook omdat wij ons zouden kunnen voorstellen, dat de verhouding tusschen bestuur en rector (deze zit nog steeds gevangen) voortaan niet van de makkelijkste zal zijn.

De Volksdienst „werkt samen”.

Direct na de ramp in Nijmegen is, zooals steeds, de Volksdienst in actie gekomen met zijn hulp-belemmerende organisatie. De buurtshoofden kwamen bijeen en besloten een stap te

ondernemen tot het eenmaken van alle hulpverlening. Als men zooiets doet van dien kant is het zaak op z'n hoede te zijn. Klaarblijkelijk is men dat in Nijmegen niet geweest, want de Hervormde diaconie zegde aanvankelijk toe op de bijeenkomst vertegenwoordigd te zullen zijn. Direct daarna had men spijt van die toezegging, omdat de propaganda-aap al gauw uit de Volksdienstmouw kwam. Er verscheen n.l. een publicatie waarin de Volksdienst aankondigde dat men zich gerust tot den Volksdienst kon wenden om schadekaarten en steunverlening, „want alle organisaties hadden besloten één lijn te trekken en de heele hulpverlening was in één hand. Armbesturen en diaconieën werkten met den Volksdienst samen.” De Hervormde diakenen vonden dat toch wel wat al te bar en protesteerden tegen die voorbarigheid door te verklaren, dat zij alleen maar toegezegd hadden op de samenspreking te zullen komen. Maar van samenwerking was geen sprake. Zou ook nooit sprake zijn, want zij namen meteen hun ondoordacht gegeven toezegging terug. Het behoeft natuurlijk geen betoog dat zij taal noch teeken van den N.V.D. hoorden. Het fabeltje van de „samenwerking” bleef bestaan. Het was immers te mooi om niet waar te zijn? Maar het is niet waar.

Het bovenstaande is echter een les voor volgende gevallen. Men distancieere zich steeds en van stonde aan van den Volksdienst.

Principieele tegenstand.

Wie het twijfelachtig genoeg heeft van tijd tot tijd de zittingen van het Vredesrechtshof te mogen bijwonen, treft het, hoe weinig principieel het verzet van velen tegen de machthebbers der „nieuwe” doodsorte is. Er zijn menschen, die zich zoodanig gepreest voelen door de onrechtvaardigheden, die zij om zich heen zien, dat zij een N.S.B.'er naar de keel vliegen of een dergelijk individu een hartig woord toevoegen. Waarschijnlijk als gevolg van het feit, dat het aantal landverraders zoo gering is, dat men ze weinig of niet tegenkomt. En aan openbare demonstraties wagen zij zich in het geheel niet meer. Deze omstandigheden hebben dan ook geleid tot het volledig echec van het instituut van den „vrederechter”, dat na een kortstondige hoogconjunctuur uit de dagen van de W.A.-driestheid bij de gratie der Duitsche bajonetten, thans geheel opgedoekt is. Het „hof” nam de verzorging der beleedigde N.S.B.-onschuld over. En dan staan daar de verdachten tegenover de rechters, wiens men het juridisch vernuft niet aanziet. Maar de hooge toon van den president en de autoriteit van de geprostitueerde toga maakt de „zondaren” natuurlijk wel wat van streek en dan gaan zij domme dingen doen.

Zoo stond onlangs een beambte terecht die weigerde een Winterhulpvergadering bij te wonen, hoewel zijn superieur hem opgedragen had te doen. 's Mans verzet was principieel geweest. Winterhulp is een nationaal socialistische organisatie; zoo redeneerde hij, die bovendien de staatskas schatten geld kost en ongecontroleerde uitgaven doet; het volksleven wordt er dus door geschaad en een beambte kan daaraan niet meewerken. Dat was zijn standpunt thuis, tegenover z'n vrouw en kinderen en vrienden. Maar voor den rechter verloor hij zijn houding. Hij vergiste zich en begon te zeggen dat Winterhulp van de N.S.B. uitging. Nu moet men de huichelachtigheid van de N.S.B.-juristen kennen om te weten, dat zij op een dergelijk punt aanvliegen om den verdachte om de ooren te kunnen slaan. Winterhulp van de N.S.B. uitgaan? Hoe komt u er bij, verdachte. U vertelt onzin. Het was zeer noodig geweest, dat U de vergadering bezocht! Toen was het gedaan met het ambtenaarijks verweer. De man was de kluts kwijt, begon te stotteren en zichzelf tegen te spreken en maakte zoo den weg vrij voor het „Openbaar ministerie” voor het eischen van een dwaas hooge straf.

De oorzaak van deze onprettige historie ligt voor de hand: men is zich wel bewust waarom een bepaalde handeling nagelaten moet worden, maar toch niet zoo sterk, dat men op het oogenblik dat het noodig is te getuigen, zijn meening om kan zetten in klare, heldere woorden, waar geen speld tusschen te krijgen is. Overdenk goed wat u zeggen zult voor den vijandelijken rechter; schrijf het desnoods op papier.

Verraderlijke hulpvaardigheid.

Gebleken is, dat door de Duitschers in toenemende mate gebruik wordt gemaakt van agenten-provocateurs in gevangenissen. Deze worden gekozen uit gevangenen, die in verband met hun mentaliteit door de Duitschers daartoe geschikt worden geacht. Zij worden tewerkgesteld als gangarbeider (Flurwärter) en hebben de opdracht het vertrouwen te winnen van die gevangenen, die in strenge afzondering, of zooals dat bij de Duitschers heet, in „Einzelhaft” gehouden worden. Zij hebben de beschikking over boter en andere voor een gevangene zoo begeerenswaardige artikelen en stoppen een Einzelhäftling quasi stiekum daarvan iets toe. Op deze wijze en door andere vriendelijkheden pogen zij het vertrouwen van den betrokkene te winnen.

Het is natuurlijk niet zoo heel vreemd als een gevangene, die reeds eenigen tijd in Einzelhaft heeft doorgebracht en alleen maar ervaringen heeft van een slechte behandeling, door de vriendelijke welwillendheid van een „medegevangene” getroffen wordt en er toe komt hem in vertrouwen te nemen. De gangarbeider ziet wel kans een briefje buiten de gevangenis te smokkelen, hetgeen voor menigen Einzelhäftling, die voor vrienden of familie een belangrijk bericht heeft, een bijzonder buitenkansje is. De hulpvaardige vriend laat natuurlijk eerst het briefje lezen aan zijn Duitsche opdrachtgevers en krijgt zoonoodig, vervolgens bevel zich te begeven naar den geadresseerde, van wiens vertrouwen hij zich, met het briefje van den betrokken gevangene, tracht te verzekeren. Op deze wijze kan de Duitse Politie in het bezit komen van zeer belangrijke gegevens, met het gevolg, dat weer vele goede Nederlanders in gevangenschap geraken. Het is dus zaak, dat gevangenen en hun familieleden en vrienden de uiterste voorzichtigheid betrachten met lieden, die boodschappen overbrengen.

Hoewel gebleken is, dat er inderdaad door ontslagen gevangenen en zelfs door leden van het gevangenispersoneel berichten worden overgebracht, zonder dat de Duitse Politie daarvan iets te weten kwam, hetgeen dus van onschatbare waarde is, raden wij nu toch ieder aan, in verband met bovenomschreven door de Duitschers toegepaste methode, niet zonder meer in te gaan op aanbiedingen tot het overbrengen van boodschappen en dergelijke.

Het spreekt vanzelf, dat de gevangenen rustig de hun aangeboden boter kunnen accepteren.

ONZE TUINDERS DOEN HUN PLICHT.

Uit bronnen van den Landstand ontvingen wij enkele gegevens over de groentenvoorziening van ons land en de export van groenten, over de laatste oorlogsjaren. Deze cijfers zijn zeer zeker interessant genoeg om ze meer bekendheid te geven.

Het zal u allen wel bekend zijn dat de maanden Juni en Juli in de laatste jaren de maanden waren, waarin de minste groente in de winkels verkrijgbaar was, en daarom zijn deze maanden ook zeer interessant als vergelijkingsmateriaal.

In Juni 1939 werd er op de veilingen aangevoerd:

	97.442.000 kg groente
voor export ging er weg:	30.558.000 kg groente

dus voor het binnenland bleef beschikbaar 66.884.000 kg groente (Hierbij zijn de zgn. doorgedraaide producten, die gebruikt werden voor veevoer of vernietigd werden, inbegrepen.)

In Juni 1943 waren deze cijfers:	aanvoer	39.148.000 kg
	export	18.192.000 kg

	binnenland	20.956.000 kg
--	------------	---------------

De laatste jaren waren er vooral weinig van de fijnere groenten op de markt, en hier zijn de cijfers dan ook zeer typeerend voor. Wij zullen van bospeen en bloemkool enkele cijfers geven.

B o s p e e n		Juli 1939		B o s p e e n		Juli 1943	
aanvoer	5.547.000 kg	aanvoer	2.807.000 kg	export	972.000 kg		
export	1.484.000 kg	export					

binnenland	4.063.000 kg	binnenland	1.835.000 kg
------------	--------------	------------	--------------

Voor b l o e m k o o l zijn deze cijfers:

Juli 1939		Juli 1943	
aanvoer	4.476.000 kg	aanvoer	992.000 kg
export	1.478.000 kg	export	472.000 kg

binnenland	2.998.000 kg	binnenland	520.000 kg
------------	--------------	------------	------------

Om de zaak goed te kunnen vergelijken is het ook noodzakelijk dat de beteelde oppervlakte bekend is. Dit is in de maanden Juni en Juli dus de koude grond. De beteelde oppervlakten blijken dan buitengewoon sterk toegenomen te zijn. Per 1 Januari 1940 was dit: 36.349.36 ha, en per 1 Januari 1943: 65.177.26 ha. Terwijl dus de oppervlakte waarop geteeld werd bijna verdubbelde, liep de aanvoer op de veilingen dikwijls tot de helft en minder terug.

Uit deze cijfers blijkt, dat de tuinders hun plicht doen. Meer dan ooit zal in het nieuwe seizoen opnieuw deze plicht worden verwacht, doch dan zonder zwarte prijzen.

SLECHTE CIJFERS.

Vergelijking tusschen de aantallen besmettelijke ziekten over het eerste kwartaal 1943 en het eerste kwartaal 1944:

	1943	1944		1943	1944
Dysenterie	315	749	Diphterie	10640	20609
Roodvonk	4375	8624	Encephalitis	4	12
Nekkramp	44	65	Vlektyphus	1	5
Kinderverlamming	7	89	Malaria	9	26

„WACHTER, WAT IS ER VAN DEN NACHT?”

Er circuleert op het oogenblik een vlugschriftje door het land onder bovenvermelden titel. Het beoogt, naar het zegt, te zijn een oproep tot bezinning en wil daarbij wijzen op de fouten, die ook bij het Christenvolk van Nederland zijn ingeslopen. Tot die fouten behoort de verzwakking van de Christelijke moraal.

Het merkwaardige verschijnsel doet zich voor dat velen in den lande dit vlugschrift toeschrijven aan Dr. H. Colijn. Het feit dat het geschrift als plaatsaanduiding van den schrijver aangeeft: „Ergens in Europa” en dat in het geschrift door den schrijver wordt gewaagd van vroegere oproepingen en vermaningen tot ons volk, hebben deze opvatting waarschijnlijk in de hand gewerkt.

Het is van belang hier mede te deelen dat zulks niet het geval is. Voor wie de stijl van den heer Colijn kent, is dat trouwens zonder meer duidelijk.

Wij willen het vlugschrift niet in zijn geheel bespreken. Het bevat een aantal gedachten waarmede men van harte kan instemmen, doch ook meerdere, die wij beslist onjuist achten. Van die laatste willen wij alleen aan een bespreking onderwerpen de critiek die op ons blad wordt uitgebracht in verband met onze houding jegens „De Standaard”.

Als „symptoom van de verzwakking der Christelijke moraal” noemt de schrijver de wijze waarop de redacteur van ons blad van zijn noodzakelijke anonymiteit misbruik maakt en de redactie van de Standaard „letterlijk vervolgt met verwijten en verdachtmakingen.” „Kon men het blad „Trouw” in dit opzicht gelooven dan hadde men b.v. in den heer T. Cnossen die tot voor kort hoofdredacteur was, niets anders te zien als een volksverlakker, een slaaf van de nazi's.”

Wij laten de eenigszins bevreemdende uitlating van dezen anonymus over ons misbruik der anonymiteit nu maar ter zijde en wenschen tegen het voorgaande op te merken dat wij de redactie van de Standaard niet met verdachtmakingen hebben vervolgd. Veel minder hebben wij den heer Cnossen beschreven als volksverlakker en slaaf der nazi's.

Wij hebben de redactie van de Standaard en daarin natuurlijk met name den toenmaligen hoofdredacteur, wel iets verweten. Wat wij de Standaard verweten hebben, verzwijgt de schrijver van het geschriftje. En daar komt het juist op aan, wil men kunnen beoordeelen, of het verwijt juist en gerechtvaardigd was, of niet. Alleen in het laatste geval zou men ons van zondigen tegen de christelijke moraal kunnen betichten.

Wij hebben de redactie van de Standaard in de eerste plaats dit verweten, dat zij door het feit van een te lang volgehouden voortbestaan zich heeft laten inschakelen in het Duitse en nationaal-socialistische propaganda-apparaat en dat zij daardoor den vijand in de kaart heeft gespeeld.

In de tweede plaats hebben wij de redactie van de Standaard verweten dat zij in haar redactionele artikelen geschreven heeft over zaken als arbeidsdienst, arbeidsinzet, onderwijsaangelegenheden, winterhulp, over het karakter van de bezettende macht, over de gehoorzaamheidsplicht jegens de bezettende macht, en over de ondergrondse activiteit op een wijze die wij in strijd achten met de beginselen van de Standaard zelf en die wij levensgevaarlijk achten voor het geestelijk welzijn van ons volk.

Wij hebben de Standaard steeds geargumenteerde bestreden. Wij hebben nimmer eenig lid der redactie op eenige wijze persoonlijk gekwalificeerd.

Wanneer de schrijver van het geschriftje dan ook voortvaart en beschrijft hoe de heer Cnossen tegenover leidinggevende Duitschers en N.S.B.-ers met ongeschokten moed getuigenis heeft gegeven van de door hem beleden anti-revolutionaire beginselen en dat hem als gevolg daarvan de uitoefening van het beroep van journalist kort geleden is verboden, dan willen wij daarop dit zeggen:

Wij hebben de persoonlijke moed van den heer Cnossen nimmer in het geding gebracht. Wij zijn ook overtuigd dat het geen gebrek aan moed geweest is die de Standaard heeft gebracht tot zijn huidige beklagenswaardigen staat.

Het is veel erger geweest. Er is bij de redactie van de Standaard openbaar geworden een naar onze meening totaal verkeerd inzicht in de principieele houding die belijdende Christenen en dus ook de redacteurs van de Standaard in dezen tijd betaamt. Daardoor heeft de Standaard in bezettingstijd zijn lezers verkeerde dingen gepredikt. Voorts is het beleid van de Standaard te zeer gericht geweest op het behoud van het blad. Deze tactiek was niet beheerscht door beginselen, die wij juist in dezen tijd van fellen geestelijken strijd, in dezen godsdienstoorlog zoo broodnoodig hebben.

Dat de Standaard zich eenmaal ingeschakeld hebbend in het Duitse apparaat, telkens in verzet gekomen is tegen het opnemen van bepaalde heel krasse en heel gortige dingen en daarin

ook wel menigmaal slaagde, moge getuigen voor den móed van den heer Cnossen, het doet aan de groote principiële fouten, die het beleid van de Standaard in bezettingstijd hebben aangekleefd, niets af.

Wij hadden er wat voor over gehad als de heer Cnossen niet uit het journalistengilde gestooten was, maar als hij er nooit in was gaan zitten, of als hij er ten slotte zelf uitgegaan was.

Het gaat hier dus niet om verdachtmakingen maar om een meningsverschil van principiële aard, dat zeer verstrekkend is.

Ten slotte nog eenige opmerkingen over de meening van den schrijver dat „de hoogste leiding van de anti-revolutionnaire partij de Standaard ondanks veel dat stuitend is, gehandhaafd wil zien.”

Uitteraard is dit voor ons geen argument. Als het waar zou zijn, zou dit voor ons geen reden zijn om onze critiek voor ons te houden. Het komt ten slotte op argumenten en op het groote belang van de zaak aan. Maar de meening van den schrijver is ook beslist onjuist. In het begin was er over het feit van het voortbestaan van de Standaard in anti-revolutionnaire kring ook bij de hoogste leiding, helaas verschil van meening, maar tengevolge van de wijze waarop de redactie gevoerd werd, is er reeds lang eenstemmigheid ontstaan in de afkeuring van een beleid waardoor de Standaard zijn bestaan gerekt heeft ten koste van te groote offers. Het spreekt vanzelf dat de verantwoordelijkheid voor dat beleid niet eenzijdig op rekening van de redactie mag worden geschoven, maar dat hier van een gezamenlijke verantwoordelijkheid van redactie, directie en commissarissen moet worden gesproken.

HET SOCIALE VRAAGSTUK.

Allerlei vragen op sociaal gebied dringen naar voren. Enkele daarvan willen wij achtereenvolgens behandelen.

Allereerst dat der *werkloosheids*-voorziening.

Op de regeling daarvan vóór 1940 is, en wordt nog, voldoende gescholden. Lang niet altijd even billijk. Bij alle redelijk bezwaar, dat te maken valt, vergeet men wel eens, dat het steunbedrag ten onzent hooger was dan ergens ter wereld, — en dat de grondgedachte der gevolgde politiek, n.l.: bevorder industrie- en productie-mogelijkheid, en stop daardoor op den duur de bron der werkloosheid, een zeer gezonde gedachte was. Niet ten bate van het kapitalisme, maar ten goede van den arbeid vooral.

In het miljoenen-bedrag, den werklozen ten deel gevallen in de regeling van werkfonds, industrie-financiering, en tal van andere maatregelen, valt meer te waardeeren dan nu veelal geschiedt.

Daarnaast denken velen, en ook wij, thans anders dan voorheen over diverse punten. De scherp doorgevoerde rentabiliteits-eisch, het sterk vastgehouden „steun“-karakter der regelingen, de bezwaren der werkkampen en de duur van de gedwongen gezins-scheiding, het vermoedelijk ongezonde uitvoeren van vele werken in z.g. „werkverschaffing” tegen lage loonen, waar normale uitvoering tegen normaal collectief-contractloon te verkrijgen geweest ware: we weten ervan, en willen het, zoo mogelijk, in de toekomst vermijden.

Daarom nu gezamenlijk het oog gericht op die toekomst. En daarbij dan, na den binnenkort gehoopt omslag, *tweeërlei stadium goed* onderscheiden. Eerst de tijd *direct* na de vrijheidsherkrijging, — dan de tijd van *meer normale* levensontplooiing.

Over dat *eerste* stadium allereerst dit.

Wanneer straks de, in aantal op rond 500.000 te schatten, krijgsgevangenen, naar Duitsland gevoerde werkers en jonge arbeiders, en de hier te lande ondergedokenen, weer terugkeeren, resp. beschikbaar komen voor het gewone leven, *mag* hun, naar den mensch gesproken, *niet* overkomen het *ergste* wat dan denkbaar zou zijn: terug in het vaderland en de vrijheid, maar: geen werk, geen brood, geen toekomst! Dat *moet*, met Gods hulp, tot *elken* prijs voorkomen worden!

Om der wille van het menselijk recht, en om der wille van een gezond volksleven zullen wij allen daartegen moeten waken.

Natuurlijk worden, om te beginnen, alle vrouwen en meisjes die thans de plaatsen van onze weggevoerde mannen innemen, *direct* ontslagen, en komen hun plaatsen weer vrij. Dat kan misschien onze huismoeders ook op den duur weer ten goede komen, die nu alle hulp in het huishouden missen!

Dan zal de onvermijdelijke mobilisatie van de verschillende, in uitzicht gestelde leger-onderdeelen: in 't binnenland voor rust en orde, in 't buitenland als deel der bezettingstroepen, in Indië voor den vrijheidskrijg, een deel der jonge menschen opeischen.

Daarnevens zal, om te beginnen, bepaald moeten worden, *wat* al onze „terugkomers”, voorzoover eenigszins mogelijk, weer *direct* bij hun ouden werkgever worden tewerk gesteld, voorzo-

ver die werkgever er nog is, en/of zijn bedrijf er nog is. Het *parool* zij dus: zooveel mogelijk terug bij den ouden baas. Als die baas, of dat bedrijf, het in werkelijkheid niet betalen kan, drage ons volk desnoods door staats-subsidie in de kosten bij. De werkgevers, die in oorlogstijd extra verdienen, zijn hierbij zeker de eerst-aangewezenen voor een extra bijdrage.

Dan zullen de gemeente-besturen alles moeten inspannen, om zooveel mogelijk *werkgelegenheid* te maken, waarbij met in ons vaderland voorhanden materialen kan worden gearbeid. Er moet, in de groote steden vooral, een massa werk te vinden en te maken zijn, voor opruimen, bijwerken, enz.

En voorzoover er, door vernieling van fabrieken e.d. oorzaken, door de bovenaangegeven middelen nog niet voldoende plaatsing mogelijk is, ontvange de Overheid, als hoedster van het algemeen belang, de bevoegdheid, om andere werkgevers te dwingen, die werkkrachten in het werk te nemen. Is het onvermijdelijk, dan desnoods met *tijdelijke* invoering van een kortere dan de 48-urige werkweek, incidenteel of algemeen, met behoud van het volle loon. Maar er worde voor *arbeid* gezorgd!

De arbeider zal goed moeten beseffen, dat die verkorting van werktijd niet anders dan *tijdelijk* kan zijn. Hij begrijpt ook wel, dat *het* middel, om straks weer uit onze armoede en verarming omhoog te komen als volk, alleen maar is: arbeiden, zooveel en zoo goed als maar kan. Het moreele defect van nu: saboteer zooveel mogelijk, zal straks radicaal hersteld en in zijn tegendeel omgezet moeten worden op den duur.

Op deze wijze kan, naar wij hopen, de allereerste tijd van eenige maanden worden overbrugd.

Intusschen zal de Regeering, in het onvermijdelijke internationale overleg, alles er op moeten zetten, dat het door een juiste contingentering, en door regeling van deviezen-toewijzing en materialenaanvoer allereerst gezorgd worde voor het verkrijgen van materialen en grondstoffen, die het productie-apparaat zoo snel en zoo goed mogelijk aan den gang brengen.

Dat gaat zelfs, in zijn ontzaglijk belang, misschien nog wel boven de bevordering van distributie-verruiming van voedsel enz.

Slaagt dat, en komen er grondstoffen en machines, waardoor op fabrieken, werven, bouwwerken enz. weer gearbeid kan worden, dan is, menschelijkerwijs gezien, gewettigd de hoop op een tijdlang veel werk om in de groote vraag naar alle denkbare dingen te voorzien.

Doch in dit alles zal internationaal overleg noodig, en dus Overheidsingrijpen in heel het productieproces aangewezen zijn.

En dan komen wij aan het denken over de periode, dat het leven weer op gang komt en blijven mag.

Dan onderscheiden we tweeërlei: Eerst de *reserve* aan arbeidskrachten, die in diverse bedrijven noodzakelijk is (seizoenbedrijven, havenbedrijf, enz.) Daarnaast het euvel van *abnormale* werkloosheid, door conjunctuurcrisis, door maatregelen van het buitenland, enz.

Van *beide* gelde: bij werkloosheid worde de arbeider *zooveel* mogelijk aan normalen arbeid geholpen, tegen normaal loon.

Er zij een *werkloosheidsverzekering*, wettelijk geregeld, en *verplicht* gesteld. Niet meer de dwaasheid, dat wie zich niet verzekerde, aan maatschappelijke steun en toeslagen meer ontving dan wie zijn plicht zag en nakwam! En in die verzekering bijgedragen, door de *drie* groepen, die er belang bij hebben: arbeider, werkgever en schatkist.

De bedrijven, die voor eigen bijstand een arbeidsreserve noodig hebben, zullen gelijk het havenbedrijf thans, eigen regelingen kunnen treffen, onder goedkeuring der Overheid. Overigens worde *arbeid* gezocht, en *voorbereid*. Direct, en in gunstigen tijd: projecten maken voor openbare werken, kant en klaar voor den tijd dat ze noodig zijn. In *normalen* arbeid. Dan: *geen* werkkampen als 't mogelijk is. Anders de jongeren daarheen. En de *ouderen*, bij onvermijdelijkheid, elke week 's Zaterdags naar huis. Geen goedkoope groente en andere dingen maar: normaal loon, normaal werk, verantwoordelijk voor eigen gezin en leven.

En bedrijfsleven (dat allereerst) en de Overheid, die noodgedwongen steeds maar in dit leven moet ingrijpen, gevoelen hun plicht, om die arbeidsgelegenheid te bevorderen.

Daarnaast een gezonde handelspolitiek, een systematisch bevorderen van emigratie-mogelijkheid (Frankrijk, Amerika, enz.).

't Is waarlijk een lust, om aan dien arbeid te gaan, en onder beding van Gods genade gezamenlijk als volk van Nederland te pogen, zoo onzen arbeider aan een leven onder Gods zón te helpen waarin hij zich levend een mensch Gods gevoelt.

Leer van 't vischje
ONDER WATER
Spartel rond maar
HOUD JE SNATER!

DE. VERSPREIDE WEHRMACHT.

Het Deutsche opperbevel heeft hartstochtelijk verzekerd dat er geen versterkingen uit het Westen zijn gezonden naar Zuid-Rusland en den Balkan. Dit is een leugen. De Russen hebben bij Tarnopol al de 10e S.S. tankdivisie gesignaleerd die uit Frankrijk was ontboden. Maar aangenomen zelfs dat von Mannstein en von Kleist in hoofdzaak versterkingen van elders hebben aangehouden — dat vermindert niet de betekenis van het feit dat het Russisch lente-offensief in Maart en April de gansche zuidelijke Deutsche legergroep in Rusland dermate heeft gehavend, dat het Deutsche opperbevel reserves in de bres heeft moeten gooien, die het in de komende maanden bitter zal moeten ontberen.

De Deutsche legers staan kriskras door Europa verspreid. Geen enkele sector durven zij ontblooten. Volgens de jongste in Londen verstrekte opgave (November 1943) was het Oostelijk front bemand door 200 Deutsche divisies. Van de 70, die von Mannstein daarvan onder zich had, zijn volgens de Russische cijfers meer dan de helft vernietigd! Dan stonden 7 Deutsche divisies in Finland, 12 in Noorwegen, 22 op den Balkan (waarvan nu sommigen naar Roemenië zijn gezonden), 25 in Italië en 40 à 50 in het Westen. De Deutsche beduchtheid voor komende aanvallen is niet tot het Westen beperkt. Op en bij den Balkan moeten de Duitschers Kreta, Griekenland en Albanië bezet houden uit vrees voor geallieerde landingen.

De geallieerden zullen geconcentreerd aanvallen „vanuit Oost, West en Zuid” — luidens de formule van Taheran, waar Russen Engelschen en Amerikanen letterlijk en figuurlijk de kaarten op tafel hebben gelegd, en plaats en tijdstip hebben afgesproken voor de bevrijdingsoffensieven van 1944.

(Uit *De Vliegende Hollander*.)

DUITSCHLAND GEÏSOLEERD.

Berlijn heeft veel ophef gemaakt van een Japansch-Deutsch-Italiaansche conferentie in Tokio, waar besloten is tot een „nauwe coördineering” in de oorlogvoering van de As. Zielfige vertooning. De wereldstrategie van Duitschland en Japan werd al in 1942 verijdeld bij Stalingrad en Alamein, bij Midway en Ceylon.

Duitschland wordt afgemaakt zonder dat Japan (zelf meer en meer in het nauw gedreven door de forsche operaties van de Amerikaansche vloot) meer steun kan bieden dan een plaatselijk tegenoffensief aan de grens bij Birma.

Japan heeft moeten gedoogen, dat de Sovjet-Unie een einde maakte aan de Japansche exploitatie van Noord-Sachalin, en de Japansche visscherijrechten in Siberische kustwateren belangrijk beperkte ter wille van de Britsch-Amerikaansche oorlogvoering in de Pacific.

Russische schepen transporteerden daarentegen nog steeds Amerikaansche oorlogsmateriaal door de Japansche wateren naar Russische havens.

Duitschland staat alleen met een Driefronten-oorlog voor den boeg.

(Overgenomen uit *De Vliegende Hollander*.)

DE BOMAANVAL OP IJMUIDEN.

Bij den aanval op IJmuiden op 26 Maart jl. is in anderhalf uur tijd 600 ton bommen door de geallieerden uitgeworpen.

De aanval werd uitgevoerd door 350 toestellen, waarvan slechts één door de Duitschers werd neergeschoten.

Het afweergeschut van IJmuiden en van de schepen werd tot zwijgen gebracht.

Getroffen werden de verdedigingswerken aan de kust en in de duinen, de havens met installaties en de schepen in die havens, alsmede de fabrieken, koelhuizen enz. aan de Zuidzijde van de Visschershaven, die alle voor de Deutsche weermacht werkten. De in aanbouw zijnde snelboothaven is zwaar beschadigd en zal van voren afaan opgebouwd moeten worden. De overdekte duikboothaven kreeg voltreffers maar heeft het uitgehouden. Een drietal groote aken, acht à tien snelbooten en gewapende trawlers zijn tot zinken gebracht.

Vele honderden Duitschers zijn gesneuveld. Het juiste getal is ons niet bekend.

Het schijnt dat slechts 8 Nederlanders — die bij de Deutsche weermacht werkten — gedood zijn.

DOORGEVEN.

Wij dringen er nogmaals op aan ons blad na lezing aan anderen door te geven. Dat is een kleine ongevaarlijke bijdrage tot ons werk, die echter, als iedereen het doet, de werkingssfeer van ons blad enorm vergroot.

Laat iedereen hieraan medewerken.

dat het Rijkscommissariaat in het seizoen 1943/1944 voor eigen gebruik 2.200.000 appels liet reserveeren;

dat in December 1943 en Januari 1944 naar Duitschland zijn geëxporteerd: 7.000.000 kg Hollandsche appels;

dat in Maart 1944, dus toen er practisch geen groente in de winkels was, het bevel uit Berlijn kwam dat de resteerende stapelproducten, dus uien, peen en kool, direct *allemaal* geëxporteerd moesten worden;

dat in 't seizoen 1943/1944 aan stapelproducten 130.000.000 kg geëxporteerd is naar Duitschland;

dat sinds 1 Juni 1940 het aantal schepen der Amerikaansche vloot met 130% is vermeerderd en de vuurkracht van de vloot verdrievoudigd is. De sterkte van de luchtmacht is 14 maal en die van het luchtvaartpersoneel 15 maal zoo groot als op 1 Juni 1940;

dat de sigarenfabrieken: Karel I, Willem II, Hofnar en Agio, thans in opdracht van de „Organisation Todt” rieten matten vervaardigen, die als camouflagemateriaal door de Deutsche weermacht worden gebruikt;

dat volgens de Brusselsche radio en andere radiostations in het buitenland dit jaar in Nederland de verplichte arbeidsdienst voor vrouwen zal worden ingevoerd;

dat in de maand Maart bij de „zware” Deutsche luchtaanvallen op Engeland niet meer dan 279 menschen gedood en 633 gewond werden;

dat in Eindhoven, Helmond en Den Bosch honderden menschen zijn opgeroepen voor graafwerk in Zeeland;

dat eenigen tijd geleden een groep van 700 Nederlandsche en Australische soldaten door de Nederlandsche torpedojager, de Tjerk Hiddes, gered zijn van het eiland Timor, alwaar zij sinds 1942 een guerillastrijd tegen de Japanners voerden;

dat de „Nachrichten fuer die Truppen” van 28-4-'44 bericht, dat het staken der Wolfram-leveranties door Spanje direct een daling der vliegtuigmotoren-productie ten gevolge zou hebben van 15 %;

dat in de eerste helft van Maart de Duitschers aan het Russische front 250.000 man verloren, waaronder 100.000 dooden;

dat 38 vliegkampschepen van ongeveer 10.000 ton onder de pacht en leenwet door de Vereenigde Staten aan Engeland zijn afgeleverd;

dat volgens de Belgische ondergrondse pers de Duitschers in België een leger van niet minder dan 5000 geheime agenten op de been houden;

dat sedert het begin van den oorlog de mannen van de Nederlandsche koopvaardij 33 Nederlandsche en 93 Engelsche onderscheidingen hebben ontvangen;

dat patent is aangevraagd voor een hagelvrijvest bestemd voor onderduikers ter bescherming tegen de landwacht.

VERANTWOORDINGEN.

PMV 500; P 17; JNA 22.50, 25; Neg 107.50; Verz 100; TANGO 33.50; Bea 200; OH 50; PAD 50; STA 20; MIN 10; CRO 5; JAM 40; NL 115; NEL 15; FD 10; jo 7.50; AP 10; HB 20; BAK 40.10; T. 13; Naf 20; G 10; GB 100; BMW 300; Huib 22.50; Lw 35; WAGNER 64; Sxd 4 Vs 200; PX; CV 5; 262 150; CoR 93.50; Gerko 185.50; Wasch 8.36; RK 65; WB 10; K. 38. Vro 10.

Vervolg van pag. 4

In elk bezet gebied, ook in ons land, heeft zich deze jaren een groep gevormd van mannen en vrouwen, die niet offerschuwen waren, maar goed en bloed voor de zaak van vrijheid en recht feil hadden. Op deze groep is de hoop gevestigd voor den opbouw eener toekomstige internationale rechtsorde. Ook daarvoor zal moeten worden gestreden, moedig en vastberaden, zij het met andere middelen. Het internationaal rechtsbewustzijn is nog in dieper sluimer verzonken dan het nationale. Dit te doen ontwaken is een der belangrijkste taken, die ons na den oorlog wachten.

Alvorens de technische mogelijkheden te bespreken was het noodig de grondlijnen voor het nieuwe volkenbondsgebouw uit te stippelen. Want een hechter fundeering is allereerst noodzakelijk voor den mogelijken nieuwbouw.